

Gemeente van Christus,

“Wat doe ik eigenlijk als ik bid? En met welke verwachtingen doe ik dat?”

Voor veel mensen van mijn generatie en de generaties daarvoor was bidden iets dat je bijna als vanzelfsprekend meekreeg, van huis uit. Van de kerk uit. Ik weet niet hoe dat voor jullie is, maar voor mij verdween die vanzelfsprekendheid door de jaren heen zo goed als helemaal.

En met dat ik dit opschrijf denk ik terug aan ons verblijf in Brazilië, in de zomer van 2019. Aan Robert Smits, een man met een onverwoestbaar vertrouwen in de kracht van het gebed. Als er belangrijke beslissingen genomen moeten worden, of als hij niet weet hoe het allemaal verder moet, trekt hij zich terug op een heuvel: de Bidberg. Hij verblijft daar soms 24 uur achter elkaar, grotendeels in gebed. Spreekt zich uit naar de Vader in de hemel.

En daalt dan weer af met voldoende helderheid om nieuwe stappen te zetten.

Het klinkt allemaal makkelijker dan het in de praktijk is, uiteraard. Maar toch.

Ja, er schieten me een paar woorden te binnen van Etty Hillesum:

“Ik stel me voor dat er mensen zijn, die bidden met hun ogen naar de hemel geheven. Die zoeken God buiten zich. Er zijn ook mensen die het hoofd diep buigen en in de handen verbergen. Ik denk dat die God binnen in zich zoeken.” (26 augustus 1941)

Etty was meer van het tweede type. Ik ook. Wat niet wegneemt dat ik een diepe verwantschap en genegenheid voor Robert voel.

Wat doe ik eigenlijk als ik bid?

Vroeger, als kind, vroeg ik vooral veel.

“Vraag en er zal je gegeven worden. Zoek en je zult vinden. Klop en er zal je opengedaan worden.”

Dat was toch niet mijn ervaring. Ik kan me niet één verhoord gebed herinneren!

Wat moeten we dan met deze uitspraken van Jezus?

Ze vertonen een soortgelijke weerbarstigheid als de Zaligsprekingen, vind ik: Zalig de zachtmoedigen, want ze zullen de aarde bezitten! Zalig de barmhartigen want ze zullen barmhartigheid ondervinden...

Nou... de harde realiteit lijkt toch anders uit te wijzen, nietwaar?

In het boek “Dialogues in a dream” (Tweegesprekken in een droom) vraagt de 14^e eeuwse Zenmeester Muso Soseki zich af waarom oprechte gebeden zo zelden worden verhoord. Ook in het Boeddhisme komen we deze thematiek tegen, dus. Het antwoord waar hij uiteindelijk op uit komt, is dat mensen veelal om de verkeerde dingen bidden: “de wensen en gebeden van mensen zijn geworteld in “de wereld van geboorte en dood”, zegt Soseki. “Ze hebben geen betrekking op het verlangen om tot Ontwaken/verlichting te komen.”

Het klinkt wat cryptisch, maar ik geloof dat hij in wezen hetzelfde bedoelt als Jezus, waar hij in de Bergrede zegt dat wij ons niet bezorgd moeten maken over wat we zullen eten of drinken, of waarmee we ons zullen kleden. Maar dat we eerst het Koninkrijk van God moeten zoeken en zijn gerechtigheid. En dat die andere - laten we maar zeggen meer aardse, materiële - dingen ons er dan bij geschonken zullen worden.

En dát deed me weer denken - ik tuimel vanochtend weer eens van het een in het ander - ben ik nog wat te volgen ? - Nou, goed opletten maar 😊 . Ik kom nu ongeveer uit waar ik wezen wil!

Dat deed me weer denken aan die Psalm die we als eerste lezing hebben gehoord: Psalm 112 in de prachtige vertolking van Oosterhuis:

“Je zou gelukkig willen zijn. Stevig, vrolijk, rechtop! Goed werk, goed wonen, wat geld. Aardig worden gevonden, lief. Je grote liefde vinden. Kinderen krijgen, gezonde, mooie. Dát zou je willen! Wie niet?”
Gezondheid. Leven in vrede en enige welvaart. Die ene vinden met wie je leven wilt delen. Kinderen krijgen O God laten ze toch gezond zijn. Je kunt er in je gebeden om vragen, om dit soort dingen. Maar hoe begrijpelijk ze ook zijn, je zult ze normaal gesproken niet als verhoring op jouw gebed ontvangen. Hoe oprecht je er ook om bidt.

Ik geloof - in navolging van Muso Soseki - dat dat komt doordat het niet “de goede dingen” zijn, die Jezus bedoelt in die paar verzen die we vanochtend hebben gehoord.

God schenkt “zijn goede gaven” aan wie Hem erom vragen, zegt Jezus. Wat zijn dat dan voor goede gaven? En hoe worden die jou geschonken, als je erom vraagt?

Ik heb het sterke vermoeden dat het antwoord te vinden is in ... de tweede helft van die Psalm 112:

Daarin gaat het over mensen van licht in een duistere wereld. Over mensen die geven en delen. Die de doem doorbreken. Impliciet wordt in deze psalm de vraag gesteld **of jij een van die mensen zou willen zijn!** Licht en liefde verspreiden, geven en delen wat je hebt en wie je bent, bij donkere doemwolken die het Licht verduisteren, - dat zijn allemaal “goede dingen”

Het is de vraag of je dát ook zou willen! En als je dat inderdaad zou willen (wat nog maar de vraag is, lijkt me), dan is het vervolgens de vraag hoe je daar dan toe in staat zou kunnen zijn.

Want het gaat hier om niet om dingen die je als een opdracht kunt uitvoeren, lijkt me. Het moet van binnenuit komen. Anders houdt je het niet vol.

En daar komt het gebed weer in beeld. Je kunt erom vragen dat God jou die goede dingen schenkt, jou ertoe in staat stelt om licht te verspreiden, te geven en delen. Maar ik geloof niet dat het je dan automatisch gegeven zal worden. In mijn beleving werkt het zo niet. Ik denk nog even terug aan het onderscheid dat Etty Hillesum maakt. Tussen mensen die het in hun gebed als het ware buiten zichzelf zoeken. En mensen die het ...die God ...iets van God in zichzelf zoeken. **NB God = Liefde...God = Licht etc.**

Bidden in de verwachting en het vertrouwen dat de goede dingen jou gegeven zullen worden, wordt dan met name een vorm van naar binnen keren. “De stilte van je binnenkamer ingaan”, zoals Jezus het iets eerder in deze Bergrede noemt. (Mt. 6:6-7)

Trek je terug in jouw woning...sluit je deuren...zoek je Vader in het verborgene. Bij bidden moet je niet eindeloos voortprevelen, zoals de heidenen dat doen...maar de stilte ingaan.

Maar hoeveel mensen doen dat, in onze tijd? De tijd vrijmaken om in stilte te zitten. Ruimte voor God te maken. Ruimte voor God om mens te worden. Zitten in stilte...met al je onrust in je hoofd en je zorgen en je vragen....

Ik blijf het een prachtig beeld vinden, het komt uit de traditie van de woestijnvaders (monniken in de 4^e - 5^e eeuw na Christus die de woestijn introkken om God te vinden) : dat je zit in stilte als een glazen schaal met water, waarin woestijnzand is gevallen. En als je maar lang genoeg blijft zitten, niet wegloopt voor de onrust in jouw geest, dan zal het zand langzaam maar zeker naar de bodem zinken. En ontstaat er iets van... helderheid. En wat zie je dan in die helderheid?

Dat zouden jullie natuurlijk wel willen weten, he? Wie niet 😊 ...

Ik kan er wel iets over zeggen uit mijn eigen ervaring... door zo in stilte te zitten valt er – door de jaren heen - geleidelijk steeds meer weg van mijn zelfgerichtheid. Mijn egocentrisme. Er ontstaat een stille, innerlijke vrede. Ik zie wie ik in wezen ben. “Kind van God”, zeggen we dan in onze Christelijke traditie. Iets van God in mijzelf. Een diep innerlijk gevoel van geborgenheid, ook. Dat ik niet uit Gods hand kan vallen. Om het maar eens met een bekend beeld te omschrijven.

En ik zie dat dat niet alleen geldt voor mij, maar voor alle mensen om mijn heen.

Vanuit die innerlijke vrede en geborgenheid vloeien als vanzelf de andere goede gaven voort: betrouwbaarheid, trouw, rechtvaardigheid, mededogen. Ja, mededogen vooral ook.

En natuurlijk allemaal op bescheiden schaal. Binnen mijn mogelijkheden en onmogelijkheden. Met al mijn zwakheden...en de bescheiden talenten die ik heb meegekregen.

Als vanzelf ... ja, vanzelfsprekend geef je als vader aan je kind brood als het erom vraagt, toch?

Even vanzelfsprekend geef je nu aan anderen om je heen wat ze van jou vragen.

“Slecht als wij zijn”, zegt Jezus er niet voor niets achteraan. Dat riekt misschien wat naar die aloude zondigheid van vroeger. Maar ik vind het wel mooi dat hij het hier noemt: het heeft veel meer betrekking op onze menselijke beperktheid. En met onze geest die welwillend kan zijn, maar het vlees is natuurlijk maar al te vaak ook zwak.

Wat doe ik eigenlijk als ik bid? En met welke verwachting doe ik dat? Daarmee begonnen we vanochtend. Ik wil graag besluiten met een persoonlijke herinnering.

In juni 2015 – zo’n tien jaar geleden alweer – bracht ik een aantal dagen door in Zenriver, een Boeddhistisch klooster in Uithuizen. Elke ochtend is er een viering, waarin ook voorbeden worden uitgesproken. Simon was destijds de monnik die ze prachtig voorzong. Inclusief voorbeden voor zieke leden van de gemeenschap. Ik vroeg hem tijdens een wandeling hoe dat nu zat: het Boeddhisme is immers geen godsdienst. “Tot wie of wat richt jij die gebeden dan eigenlijk?”, vroeg ik hem. (Wat doe jij, doen wij eigenlijk, als we hier in Zenriver bidden?)

Hij bleef een tijdje stil... goeie vraag... we richten ons inderdaad niet tot een God... het heeft veel meer te maken met het richten van onze aandacht. Vanuit de gedachte dat alles met elkaar verbonden is ... dat er iets verandert, iets gebeurt in het geheel als wij met al onze aandacht en mededogen zijn bij iemand die ziek is...

Een van de andere monniken maakte me wat later attent op een artikel in een tijdschrift: “Why do Buddhists pray?” Waarom bidden Boeddhisten?

Drie korte citaten:

- We bidden niet voor eigen, materieel gewin. Maar veeleer om ons hart en onze geest te richten op de positieve kwaliteiten van mededogen en helderheid....
- We bidden niet tot een Persoon of een God die we Boeddha noemen. We bidden tot het Geheel waaruit het Vele voortkomt. Het Geheel handelt altijd door middel van het Vele (vgl God door mensen) ...
- En de laatste...misschien wel de mooiste: Alles wat we nodig hebben bevindt zich tussen onze handpalmen als we buigen.... Het besef dat het Grote Mededogen zich al aan het ontvouwen is, hier en nu. Door ons! Je kunt dat Gebed noemen, als je wilt.

Compacte citaten. Je moet ze eigenlijk langere tijd door je heen laten gaan. Dan kunnen ze, is mijn ervaring, heel helpend zijn om nieuwe wegen in je gebedsleven te ontdekken.

Een nieuwe manier van bidden, die verhoord wordt.

Amen.